

Een kunstwerk zonder vorm is geen kunstwerk

Theater na 24 november

Wat is politiek theater?

*Recente gebeurtenissen in binnen- en buitenland hebben
een haast vergeten vraag opnieuw relevant gemaakt.*

Bruno Koninck zet enkele 'politieke' produkties op een rijtje.

24 november 1991 is een gemarkeerde datum in het Vlaamse politieke en culturele bewustzijn. Er was grote verontwaardiging, er zijn beloftes gedaan en plannen gemaakt, er is veel inkt gevloeid. Het is goed om, ruim een jaar later, een balans op te maken van wat er in de theaterpraktijk van geworden is. Natuurlijk is het voor kunstenaars nooit makkelijk om maatschappelijk of politiek relevant en kritisch bezig te zijn (voor wie wel trouwens?), zeker niet voor de huidige

theatermakers, die de kater van het politieke theater uit de jaren '70 nog vers in het geheugen hebben.

Voor mij geldt in elk geval niet dat 'goed theater vanzelfsprekend *politiek*' (is), zoals Ludo Abicht in Etcetera 37 beweert. Wat is 'goed' en wat is 'politiek'? Misschien geldt deze stelling op een soort meta-niveau: door met kunst bezig te zijn neem je sowieso een positie in de maatschappij in. Maar zeggen dat je door *iets* te doen, hoe op jezelf gericht

dat ook is, al een stelling inneemt binnen de samenleving (cf. Abicht), lijkt me net iets te makkelijk, gevaarlijk zelfs: binnen een polis kunnen er zo eilandjes, getto's ontstaan die op zich niets meer met hun omgeving te maken hebben.

Kritiek

Niet alleen het maken, ook het beoordelen van produkties die zich expliciet in de actuele politieke of maatschappelijke situatie (willen) plaatsen, is niet evident. Als je het kunstwerk situeert op een continuüm van twee polen met aan de ene kant 'inhoud' en aan de andere 'vorm' - in een ideale of ideële situatie vallen die twee samen -, dan neigt een maatschappijkritische theaterproduktie sterk naar de ene kant. Zoals bekend bestaat dan het gevaar dat inhoud verwordt tot prekerige boodschap. Neutraler gezegd: als er bij een kunstwerk geen vorm meer komt kijken, is het geen kunstwerk meer, maar wordt het een betoog, een pamflet of iets dergelijks. Dat is het drijfzand waarin het geëngageerde theater terechtkomt wanneer een 'vormelijk' fundament ontbreekt. Schematisch gesteld bevond zich het (politieke) theater van de jaren '70 in Vlaanderen aan de inhoudpool, en het (vormvernieuwend) theater van de jaren '80 aan de vormpool.

Voor de beoordeling van kunstwerken kan men een parallel continuüm hanteren, met aan de ene kant ethische en aan de andere esthetische criteria. De criticus kan verschillende houdingen aannemen. Een *dienende*, meegaande kritiek schuift met een kunstwerk mee naargelang de plaats waar het zich op het continuüm beweegt of vastzet. Een in filosofische zin idealistische, een autonome of een autoritaire kritiek kiezen een vast punt van waaruit beoordeeld wordt. Zo zal een kritiek die als norm stelt dat in een kunstwerk een inhoud of een boodschap moet zitten, een 'puur vormelijk' kunstwerk afwijzen en het in het extreemste geval bijvoorbeeld 'ontaarde kunst' noemen.

Hoewel ik meer voor een meegaande kritiek voel, besef ik dat dat meegaan niet tot in het absolute kan, al was het maar omdat je afstand moet houden. Bij een te zeer op de inhoud gefixeerde theaterproduktie, die daardoor nog weinig artistieke heeft, zou immers geen sprake meer zijn van kunstkritiek. Maar toch. Zoals verder misschien zal blijken, is er bij het bespreken en beoordelen van de betrokken produkties iets aan de hand. Je bent geneigd om, meer dan anders, welwillend, positief vooringenomen te staan tegenover een voorstelling, omdat je het roerend eens bent met de inhoud of de boodschap van die voorstelling of - negatief

Brieven aan Taranta Babu, Zuidpool / Frank Poppelaars

